

Streszczenie rozprawy pt.: Tożsamość osobowa w kontekście sztuki masowej. Próba rozszerzenia koncepcji narracyjnej.

Tematyka rozprawy sytuuje się na styku rozważań z zakresu filozofii człowieka, filozofii kultury i estetyki. Jej celem było rozszerzenie koncepcji tożsamości narracyjnej o analizę sztuki masowej na przykładzie najbardziej dochodowych filmów na świecie. Niniejsza rozprawa składa się z trzech części. W pierwszej koncepcja tożsamości narracyjnej – została zrekonstruowana jako spójny nurt. W drugiej przedstawiona została charakterystyka sztuki masowej, w trzeciej zaprezentowano wyniki analizy jakościowej próby stu najbardziej dochodowych filmów na świecie.

Narracja definiowana jest jako struktura rozumienia. Tożsamość jest konstruowana w procesie samorozumienia. Ludzie ujmują swoje życie w ramy opowieści. Rozumieją siebie, swoje miejsce w świecie, zdarzenia ze swojego życia oraz zachowania innych poprzez pryzmat opowiadań. Interpretują swoje czyny i tworzą opisy, zachowując ciągłość poczucia tożsamości. Koncepcja tożsamości narracyjnej pomaga lepiej zrozumieć człowieka i jej/jego sposób patrzenia na świat. W pierwszym rozdziale niniejszej rozprawy zastosowano metodę historii idei. Syntetyzowano poglądy narratystów, przede wszystkim Alasdaira MacIntyre'a, Charlesa Taylora oraz Anthony'ego Giddensa, dzięki czemu wyodrębniono główne aspekty tożsamości narracyjnej: czasowość, refleksyjność oraz zanurzenie w świat społeczny. Z punktu widzenia niniejszej rozprawy najważniejszy jest trzeci aspekt. Przytoczeni autorzy w swoich teoriach biorą pod uwagę opis realiów świata społecznego i kultury, w jakich współcześni ludzie kształtują swoją tożsamość. Sztuka masowa jest jednym z elementów kultury, z którym większość ludzi ma najczęściej styczność. Wywiera ona wpływ na kształtowanie się zarówno osobowości współczesnego człowieka, jak i jej/jego postaw związanych z relacjami międzyludzkimi. Sztuka masowa charakteryzuje się prostotą i powszechnością oraz odwołuje się do znanych publiczności doświadczeń i stylów życia. Dostarcza wzorców postępowania oraz opisów rzeczywistości w formie przystępnej dla większości ludzi. Dlatego też analiza tej gałęzi sztuki powinna być częścią refleksji dotyczącej tożsamości narracyjnej.

W ostatniej części rozprawy zaprezentowane zostały wyniki badań jakościowych i ilościowych wybranej próby filmów. Analizę przeprowadzono zgodnie z przyjętą metodologią bazującą na pracach Josepha Campbella i Włodzimierza Proppa. Miała ona na celu wyodrębnienie wzorców osobowych oraz modeli relacji międzyludzkich pochodzących ze sztuki masowej. Zdecydowano się na wybranie stu najbardziej dochodowych filmów na świecie, ponieważ są to obrazy, które zdobyły popularność i promują określone wzorce zachowań i style życia w różnych, często odległych od siebie miejscach. W wyniku analizy jakościowej powstała typologia postaci zawierająca siedem typów bohaterów i pięć typów bohaterek. Badanie wykazało znaczące braki w reprezentacji kobiet oraz grup mniejszościowych w wybranej próbie. Wyniki przyczynią się do wzrostu świadomości odbiorców i odbiorczyń, poprzez ukazanie propagowanych wzorców. Siła oddziaływania omawianych modeli na kształtowanie się tożsamości jednostki wymaga dalszych badań empirycznych. Niemniej niniejsza analiza może być wstępem i zapleczem teoretycznym do przeprowadzenia takich opracowań. Problematyka oddziaływania komercyjnych utworów na tworzenie się tożsamości jednostki otwiera również dyskusję z zakresu etyki, dotyczącą odpowiedzialności twórców i twórczyń oraz konsumentów i konsumentek.